

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенографски протокол

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н

С Ъ В Е Т

з а

"Р Е Т Р О"

С о ф и я

4 ноември 1982

П Р И С Ъ С Т В У В А Щ И

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Членове: Банчо Банов; *Кривоу Азарян;*
Антония Каракостова; *Асен Шопов*

Кирил Неделчев

Крум Табаков

Иванка Димитрова

Славка Славова

Татяна Масалитинова

Ванча Дойчева

Любомир Кабакчиев

Рачко Ябанджиев

Емил Стефанов

Сава Хашъмов

Любомир Тенев

Гочо Гочев

Юлиан Вучков

Владимир Каракашев

Димитър Канушев

О Т С Ъ С Т В У В А Щ И

Велко Кънев

Стефан Данаилов

Кирил Кавадарнов

Георги Черкелов

Пелин Пелинов

*Филип Филипов**Енчо Халачев*

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	с т р .
I. ОТКРИВАНЕ И ДНЕВЕН РЕД	
Дико Фучеджиев	3
II. ПЪРВА ТОЧКА ОТ ДНЕВНИЯ РЕД – ИЗКАЗВАНИЯ	
Юлиан Вучков	4
Димитър Канушев	9
Антония Каракостова	11
Крикор Азарян	13
Славка Славова	16
Татяна Масалитинова	17
Гочо Гочев	19
Любомир Тенев	20
Владимир Каракашев	24
Асен Шопов	27
Ванча Дойчева	30
Рачко Ябанджиев	31
III. ЗАКРИВАНЕ	
Дико Фучеджиев	31
IV. ПРИСЪСТВУВАЩИ	33

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

Стенографски протокол

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н
С Ъ В Е Т
з а
" Р Е Т Р О "

Състоял се на 4 ноември 1982 г.
в Заседателната зала на театъра

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ: ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Другарки и другари,

Откривам заседанието на Художествения съвет при след-
ния

Д Н Е В Е Н Р Е Д :

1. Обсъждане на постановката "Ретро" от Александър Галин на Камерна сцена – постановка Димитрина Гурова.
2. Разни.

Имате ли предложения към дневния ред? Няма

Преминаваме към

ПЪРВА ТОЧКА ОТ ДНЕВНИЯ РЕД

Всички гледахме представлението и смятам, че ще ви
бъде лесно да вземете отношение и да бъдете кратки в изказва-
нията си. Има думата за изказване пр. Юлиан Вучков.

ИЗКАЗВАНИЯ

и ЮЛИАН ВУЧКОВ

Другари,

В случая аз също смятам, че Съветът ни е улеснен и считам, че едва ли ще се разминем в цялостната си преценка за тази постановка. Според мен той с основание попада в графата, която сме свикнали да наричаме "категоричен успех" на театъра. Каквито и забележки да имаме цялостното ни впечатление е силно завладяващо. Нужни са такива пиеси и такива постановки не само на зрителя и българския театър. Много са плодотворни като тенденции, без да представляват всичките му плодотворни тенденции, разбира се, но безусловно това е една от най-плодотворните тенденции на българския театър – тази линия на силно психологическия реализъм в драматургията, в режисурата, в актьорската изява, независимо че тук има едно по-силно разглеждане на психологията: в пиесата има и гротеска, и трагично, и комично, непрекъснато се върви на ръба между трагичното и комичното, което е сложно, но и много интересно като задача.

Първо, много хубава пиеса. Казах на др. Фучеджиев преди няколко дена, че за мен това е един безусловен репертоарен успех на театъра. Пиесата е много хуманна, с много обич към човека е написана, въпреки че е безпощадна и сурова, бих казал жестока дори, но това е една суровост, която мен не ме отблъсква. Ако в нашата драматургия има такъв тип пиеси ще ги поощря с радост – такъв тип суровост и безпощадност, а не глезене и ехидство, а една много голяма болка на автора за неща, които съществуват реално в живота на човека.

Много силна е тази тема за самотата и тази жажда на човека да преодолее самотата си. Пиесата е наситена с толкова

много жизнoлюбие и заедно с това много тъга, много сложно уловени човешки характери и много сложно уловен този проблем за самотата. Не виждам кой човек не би се трогнал и не би се замислил, когато гледа такава пиеса, защото всички изпадаме в такива състояния и все повече ще изпадаме в хода на времето. А и тук не става въпрос само за самотата, а за много неща, за съпричастие-то на хората, за близостта на хората, за разминаването, за приближаването им, за щастието чрез самотата, какво е щастието, как се постига, колкото повече го търсиш, толкова повече го губиш понякога и т. н. Много философски проблеми са заложени в пиесата и изведени чрез човешките характери и то недвукларативно.

Много добре е и това, че Димитрина Гурова тук се разкрива в най-добрата си светлина. Ние знаем, че тя има много сериозен опит в тази област на театъра на психологическия реализъм. Получила се е много сериозна спойка между драматургия, режисура, актьорска изява – това, което е авторът, това е и режисурата, това са и актьорите, уловена е стилистиката на пиесата, която е доста сложна. Много хубаво е това, че действието върви непрекъснато на ръба на комичното и драматичното, което често минава и в трагично в това драматично в същото време. И не само върви по ръба, но и смесва драматичното с трагичното и комичното и то в една доста сложна гама, в едни доста сложни съотношения смесва тези три различни неща.

За отношението към постановката допринася, защото винаги прескачаме нашите художници, понякога незаслужено, както ние казваме банално-функционалната сценография, много стилна и много на място в случая на Атанас Велянов, която предоставя добри възможности на режисурата, която ги е овладяла. Сценографията допринася за общата атмосфера на постановката. Тук режисурата – и което

е най-голямото майсторство – се е разтворила в актьорската работа, но много активно се е разтворила, никак не е изчезнала, никак не се е обезличила, никак не е оставила работата си само на актьорите, както често се случва: на Камерна сцена обикновено режисурата оставя работата си в ръцете на актьорите, а тя стои малко безучастно, неутрално, от време навреме нещо ориентира, подсилва, отслабва и толкова. Тук виждаме, че режисурата много властно присъствува в цялостното актьорско извяване, в много точно разчетените взаимоотношения, много разнообразно и богато разкрити тези отношения в много планове, с много акценти, с много нюанси.

Що се отнася до актьорите мисля, че има много силно актьорско извяване. Ако трябва да бъда прецизен ще кажа, че е повече в по-възрастното поколение, за да има известна точност, за която ни призова др. Фучеджиев. Бих отделил Таня Масалитинова, Любомир Кабакчиев и Маргарита Дупаринова, без да ги противопоставям на младите, но считам, че тяхната изява е по-богата, пощедра, същевременно в концепцията за тези образи е по-добре изведена, по-категорична, по-властно се налага самата режисьорска и актьорска концепция.

Тук специално към Жоржета Чакърва имам някои бележки: тя е много добра актриса, но бих пожелал само някои неща.

Много силно, виждаш едно живописно актьорско изпълнение, бляскаво, от най-силните традиции на българския театър, доставя ти удоволствие, виждаш характерите, един жив живот и в същото време елемента на празничност, който е много липсващ понякога в нашия театър, напоследък доста вялост и инертност има, нещо прекършено има, малко на късна есен приличат редица наши постановки, и то разголена късна есен. А тук виждаш много кръв,

много празничност и много жизнена правда в същото време, защото понякога много театър, а няма живот. Тук има и живот, и ярката театрална правда, за която Станиславски говореше.

Моите бележки единствено са малко повече към Жоржета Чакърова. Тя е много добра актриса, интелигентна, опитен професионалист, но не ми е ясно точно какво играе. Бих искал да знаая, макар че режисьорът има ясна концепция за нея, какво все пак играе тази жена, доколко гравитира към мъжа си, доколко гравитира към баща си. Направени са опити за един по-сложен психологически рисунок, но не стига това до зрителя в нужната степен. Според мен, по-определено трябва да се чувствава, че тя много дълбоко, бих казал трагично, се измъчва в присъствието на мъжа си. Обича го, не може да се освободи от него, но това е голяма драма за нея, една трагедия, т. е. той е смачкал, унищожил е тази жена. И тази драма Жоржета Чакърова трябва в малко по-голяма степен да я изведе. Нейното изпълнение сега е малко мозаично, като естрадни номера, отделни скетчове – не че тя прави естрада, а отделни моменти, докато цялото го няма. Според мен образът е по-сложен като психика, като поведение. Тази драма навярно е търсена, но не стига в такъв план, както за другите образи говорим, че стигат до нас. Вижда ми се малко неутрална на места, не помага достатъчно на партньорите си, въпреки че тя е актриса, която играе с голям вътрешен ангажимент. Това е голямо нейно предимство, но в случая не помага достатъчно на партньорите си. Нейната роля е интересна, тя си има своите задачи, всички останали са и нейни функции, особено баща ѝ. Така, че бих пожелал в това отношение едно уплътняване, едно засилване, едно изясняване на концепцията на образа и по-голяма дълбочина.

За Сава Хашъмов – мисля, че много по-определено се откроява неговият характер, по-релефно, по-живописно, по-инте-

ресно – с единствена забележка към него, може би и към цялата постановка: понеже публиката реагира много хубаво, прегръща представлението с голяма щедрост, то има лека опасност да се прехвърли мярката и да се мине малко повече към комедията и по-малко към драмата. Това винаги е характерно и е слабост за театъра. Това до известна степен у Сава Хашъмов съществува, тъй като той изпитва голямо удоволствие от ролята си и изявата си и има опасност малко да наклони везната към комичното, а това да олекоти до известна степен цялата постановка. На места малко играе, би могъл по отношение на мярката малко да дозира нещата. Но като цяло това е успех за актьора, това е характерът, това е образът, който той прави. Тук става дума за дозата.

Другото, което мога да кажа в най-общ план, е, че това хубаво представление, което е интересно, от това е застрашено: да не би актьорите, играейки с голямо удоволствие, насърчени спонтанно от публиката, да отидат малко към комичното и да загубят драматичното. Едно изкушение е жестоко и за най-големите майстори – има такава опасност да се повлече малко представлението към комичното. Мисля, че сега равновесието е постигнато и това е голямо качество на постановката, но има известна опасност.

Много приятно съм изненадан от Любомир Кабакчиев, защото той много често играе неблагоприятни роли от разни пиеси. Тук ролята му е много сложна и най-тежка. Трябва да признаем, че по-леко е да се играят другите образи, а е много по-трудно да се играе този образ. Той е поне три степени по сложност над останалите. Образът е прекрасен и в същото време неблагоприятен, защото особено в първата част той е повече наблюдател и едва

във втората част образът се разгръща и това е вицът на пиесата. Аз не критикувам драматурга, напротив – това е вицът на пиесата, това е хубавото, това е силата: тази неочакваност, в която той встъпва във втората част, пробуждайки се, както казва той. Затова особено във втората част Кабакчиев е много силен, живописен, начупен, богат. Изведнъж виждаш този в първата част затворен, смазан, съзерцателен човек и във втората част не очакваш, че такава голямо богатство може да се крие в един малко дори дръпнат човек, с тежък характер до известна степен, неприветлив до известна степен. Но се оказва, че той е точно обратното на това, което в цялата първа част ни е внушавал. Това е маската, така да се каже, на образа и това е много добро като решение и хубаво разкрито от режисурата и Кабакчиев.

Имам една бележка: считам, че началото може малко да се посбие ритмически, да се постегне началото на представлението, малко по-голяма непосредственост може да се потърси в първата четвърт на представлението. Има малко повече правене на образа, отколкото почувствуване и сливане на образа, но това са неща, които ще улегнат и не са проблем.

В общи линии мога да кажа, че това наистина е един успех. Гледах представлението не само като специалист, а и като зрител. По-добро от това не би могло да има.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Димитър Канушев.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ:

Пиесата е вътрешно противоречива, има много фалш в нея, темите не са развити, но е много интересно написана, на места майсторски, ловко. Не мога да ѝ дам много висока оценка. Зная, че това е модерно течение в съвременната драматургия, но

драматургията е най-уязвимият момент в постановката, която видяхме сега. Смятам, че постановката като режисура и като актьорска игра стои по-високо от драматургията, тя е тълкувана така, имали са съзнание и актьорите, и режисурата за това. Има разностилие, което е търсено и което не навсякъде е постигнато някакво ново художествено единство. Зная, че това разностилие се смята за модерно. Във филма "Търновската царица" също нещо такова се търси в общото изображение, в решението на средствата, на жанра, на други направления и т. н.

Очевидно тази драматургия и този общ подход има свои силни и положителни неща, интерес към съдбата на обикновения човек без тезисност, в бита, в логиката на живота и заедно с това нещо, което е недоправено в драматургията

Съгласен съм с Юлиан Вучков по общата оценка за постановката. Като принцип и до голяма степен като организация режисурата и актьорската игра се покриват, по-точно са единни в избора на решението, в пътя за неговото постигане, в общия стил и изразните средства. Трябва да повторя, за да отбележа играта и на Татяна Масалитинова, и на Маргарита Дупаринова, и на целия ансамбъл.

На Любомир Кабакчиев искам да отправя една забележка за първата част – мисля, че има някакъв стремеж да се наподобява на руския характер. Такъв нюанс тук или там усетих. Дори в превода имаше нещо такова: "Отивам аз на село", докато българинът казва: "Аз отивам на село". Може би този израз е пропуск на превода. Разбрах, че два пъти е редактиран и коригиран с оглед на тези неща и преводът стои по-добре в цялостно отношение, отколкото други преводи на руски пиеси.

Съгласен съм със забележките, които Юлиан Вучков има

към Сава Хашъмов и Жоржета Чакърова. Струва ми се, че не може да се постигне повече в тази пиеса. Силата на актьорската традиция на Народния театър се проявява и ще направи представлението търсено, ще има успех. Добре, че тази пиеса се поставя, въпреки слабостите ѝ и че има добра артистична защита.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Антония Каракостова.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА:

Ние отново се срещаме с първа пиеса на Александър Галин, която също е дебют на съветската драматургия. На двете пиеси даде режисьорски гръб Димитрина Гюрова и им повярва с едно достойнство и майсторство в нашия репертоар. Искам да се върна към една от големите теми, за които създадохме и тази Камерна сцена – тя да бъде сцена на млади драматурзи, на дебютни прояви, на нови форми, на нови търсения. Считам, че с тази пиеса се ражда един изключително интересен художник в съветската драматическа литература. Считам, че жанрът, в който работи Галин, с могъщия хуманизъм на традициите и с една остра съвременна чувствителност е едно богатство в нашата театрална панорама. Ние можем да покажем блясъка на едно цяло поколение в театъра, което е започнало преди три – четири десетилетия.

Вярно е, че в пиесата има роли, които са по-бляскаво написани, по-ефектни като драматургия, има и роли, които са по-неблагодарни. Една от тези роли е ролята на Иванка Димитрова. В същото време искам веднага да подчертая, че този нравствен фанатизъм и доброта, които тя има, опълчвайки се срещу липсата на човешко достойнство у едно поколение, с което се сблъсква, тази ярост, която има в конфликта си, е вече едно богатство, с което актрисата придава блясък на една от най-неблагодарните ро-

ли в пиесата.

Това, което ме възхищава в работата на Сава Хашъмов и Жоржета Чакърова, е как тези актьори бранят правото на своя образ. В това отношение ми се струва, че опасенията някъде да се накърни жанровата дебалансация на смешната страна на нещата, няма да стане и при двамата изпълнители, защото всеки от тях носи своята човешка драма, в подходите на всеки един от тези образи живее една човешка драма, от която разбираме колко болезнено реагира човек, когато го засегнат на болната тема. При Сава Хашъмов това е научната кариера, от която се е лишил и е останал така нареченият интелегент, а при Жоржета Чакърова това е липсата на майчинство, която тема започва да звънти много силно. Тя е раздвоена между бащата и съпруга си, не може да реши този проблем за себе си а затова драматичната ѝ линия е убедителна. Не се дава еднозначен отговор за качествата на този човек. Режисьорът е имал доверие към публиката, че тя сама може да си направи извод от тези образи.

Блестяща е Маргарита Дупаринова в ролята си, изваяна е отначало докрай.

Татяна Масалитинова е нещо изключително. Дори чух реплика на публиката: "Как може толкова смешна и трогателна да бъде тази жена".

Естествено е, че ще имаме претенции към някои моменти от изпълнението на Кабакчиев. Считам, че това е значимо негово постижение и ми се струва, че театърът проявява голяма грижа към този актьор и му поставя една задача, с която той се справя великолепно - много интересен и много неочакван в това си превъплещение. Имам усещането, че той все още търси да тръгне в жанра на самата пиеса и това при такъв майстор е въпрос на уля-

гане, на среща с публиката, проверка на собствения си камертон в нещата, да тръгне и комедията в началото и може би там ще помогне повече телефонният разговор, партията на шах – неща, които са драматични, но просто да звънне шегата на актьора по отношение на този мечок.

Това, което ме радва много, е работата на Атанас Велянов – безкрайно прецизна и изящна, създаваща един на пръв поглед уютен в своята еkleктика и в същото време хладен дом. Сава Хашъмов го изиграва великолепно, когато връща масата и възстановява реда на тези мебели.

Това, което много ме разочарова, е паленето на свещите. Предлагам на Димитрина Гюрова да мине открито без да се променя текста към паленето на електрическите свещници. Защото на Камерна сцена паленето с кибрит на електрическите лампички изведнъж разрушава целия блясък.

Имам усещането, че във втората част от началото нещата не са ритмически наместени и има какво да се огледа като ритъм за тръгване. Стартът на втората част е малко провлечен.

Поздравявам Димитрина Гюрова, че повярва на тази пиеса, която заслужава това отношение.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Крикор Азарян.

КРИКОР АЗАРЯН:

Мисля, че това представление е постановка на Народния театър, влагайки най-хубавия смисъл в това. Не бих казал, че други театри няма да могат да поставят с успех тази пиеса, но мисля, че начинът, по който е поставена тук пиесата и начинът, по който нашите актьори защитават мислите и проблемите, залегнали в пиесата, има една неповторимост, която трудно мога да си

представя, че така може да се постави пиесата. В този смисъл мисля, че включването на пиесата не само е успех за репертоара, но е успех и за политиката на театъра.

За пиесата се говори доста и имаше известни противоречия. Моето лично мнение е, че пиесата е много хубава, харесвам я и тя ме развълнува. Мисля, че не много често можем да срещнем такива хубави пиеси. Онова, което лично на мен ми допадна в нея, е избраната много вярно гледна точка, една защита и обръщане към хората, които дори са малко в стил ретро. В този смисъл това е едно представление с любов към човека, оттук и това, към което бих искал да взема отношение. Мисля, че за много достойнства и качества на постановката може да се говори, но лично за мен онова, което е най-интересното и което най-много ме зарази, това е жанровото решение. Давам си сметка, че тази пиеса може да се постави и много мелодраматично, на преден план с едни лоши и едни добри и нещастни хора. Режисьорът е избрал едни от най-сложните начини на разкриване на тези образи, на техните взаимоотношения и оттук проблемите и идеята.

Ще споделя за някои слабости, за да бъда полезен. Избирайки този сложен и труден път във втората половина на представлението има опасност за някои неизведени и неточно изяснени неща. Примерно, струва ми се, че е много интересен проблемът и това е не в постъпката им, че се връщат, това е смешното, това е едната част на жанра, а другата част, която ги извисява, това е, че те се отказват за сметка на другия. Тук е много важно да се разбере точно защо те се отказват. Мисля, че се отказват не само защото са много благородни и ако е само това мисля, че не е съвсем точно, нито пък ако това е някаква игра, форма: да предизвикам съчувствие и да ме върнат. Мисля, че нещата са мал-

ко по-сложни. И тук има едно непрекъснато откриване на другия. Мисля, че тук малко в това отношение жените, които блестящо играят, недостатъчно приоткриват другия, недостатъчно разбират или не разбират постъпката на другия. Тук не е само до трогване, а това трогване е процес, по-сложен като оценка, а оттук по-нататък тласък на действието като реакция.

За Сава Хашъмов се каза нещо, ще се опитам и аз да споделя нещо като усещане, че някак си лекомислено се играе в началото. Правилен е подходът, че за другите това е нещо значимо, за героя, за дамите, които идват. За младите и най-вече за героя на Сава Хашъмов това е една подробност: ей сега трябва да свършим, да се оправи положението. Подходът е верен, но нещо в средствата изглежда има, защото се получава една игра като резултат в крайна сметка. Не зная какво точно, но вероятно тук трябва да се прецизират още малко нещата.

Не възприех началното поведение на Любомир Кабакчиев като да се потърси нещо от това. Мен ми импонираше тази любов към характерността. Това за мен е много неочакван усет и способност за защита.

За свещите се каза – това изключително много дразни. Тук трябва да се направи нещо.

За сценографията – на мен също много ми хареса. Дава възможност за една много сложна мизансценировка, подвижна и динамична, театърът е такъв, че мен ме интересуват богатите възможности, които се използват.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Славка Славова.

СЛАВКА СЛАВОВА:

В тази пиеса като актьор аз бях влюбена, а сега се влюбих и като зрител. Не съм в състояние да говоря подробно, защото така ме грабна, така ме развълнува и трогна и ако на някои места исках да кажа, че така трябва да бъде или иначе, то в следващия миг вече се заличаваше от блясъка на играта на моите колеги.

В един пункт не мога да се съглася с нашите театроведи – струва ми се, че те просто не могат да разграничат актьорската игра от актьорския материал. Намирам, че в тази пиеса абсолютни всички, без изключение, са стигнали най-доброто, което може да се направи от материала, който имат на лице. Не може ролята на Жоржета Чакърва да се сравни с ролята на Татяна Масалитинова или с ролята на Кабакчиев. А сама за себе си Жоржета така вярно я почувствувах отначало докрай, толкова ми беше ясна, толкова такива жени има около мен, че в момента познах и самата себе си в нея. Не намирам нито за миг да има някакъв фалш.

Същото искам да кажа и за ролята на Сава Хашъмов. Тя е чудесна отначало докрай актьорски прочетена, изиграна и издържана – никъде няма празнота.

Разбира се, блясъкът, който е постигнала Татяна Масалитинова, е безспорен, ролята ѝ дава възможност за едно блестящо изпълнение, което тя стига докрай.

Искам да кажа на Любомир Кабакчиев следното: когато се разпределяше пиесата изразих известно съмнение за това, че той излъчва прекалено много интелгентност на сцената, че може би една такава роля не е за него, макар винаги да съм била убедена, че той е чудесен актьор, спомняйки си го от "Майка кураж", искам да му кажа: дълбоко ти се покланям за тази роля!

За сетен път се уверявам, че Любомир Кабакчиев е един

чудесен характерен актьор.

Спомням си, че тогава казах на художника, че ми се иска да бъде по-претрупан декорът, както е в къщите на тези ма-
няци, които купуват-продават. На макета това не го усетих, но
то се получи на сцената.

Радвам се и съм въодушевена от представлението и мис-
ля, че ще има огромен успех. Всички колеги играят чудесно. По-
здравявам Димитрина Гюрова и им пожелавам "На добър час!"

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА:

Имам една бележка: вторият костюм на Кабакчиев е мно-
го елегантен. Трябва да бъде по-ретро.

СЛАВКА СЛАВОВА:

Защо се говори тук за неблагодарна роля на Иванка Ди-
митрова. Тя е чудесна. Тя излиза с такова измито лице, което
бих препоръчала и на Маргарита Дупаринова.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Татяна Масалитинова.

ТАТЯНА МАСАЛИТИНОВА:

Искам да се изкажа по повод казаното от Азарян. Ние
много благодарим на Димитрина Гюрова, тя е режисьор, който умее
да работи с актьорите. Пиесата може да има недостатъци, но ние
си я обичаме, защото си я работихме. Тези баби не са чак толко-
ва добри и благородни. Да си зададем въпроса защо са дошли? Те
са дошли, защото изнемогват от самота. Дори умната Диана Влади-
мировна се отзовава на тази покана, аз защо се отказах? От бла-
городство ли? Нищо подобно – аз нямам пари, аз съм бедна. Изро-
вила съм последните си тюрбани и прочее, за да се докарам за
сгледа. Тя е безсилна, тя е без пари, храни се с кифлички.

ЮЛИАН ВУЧКОВ:

Но ти не играеш ролята така, както казваш.

ТАТЯНА МАСАЛИТИНОВА:

Има моменти, че става симпатична, ясно е, че този човек има нужда от някаква подкрепа. С какво мога аз да го подкрепя? Ами тази Лина Ивановна, която използва момента, когато са заспали и казва: защо взехте нея, а не мен? Гледа да се спаси по някакъв начин. Но какво спасение? Най-умната първа се отказва. Говоря за простата правда, не сложната, сложното се явява после, то се усложнява, когато го играеш и истински чувствуваш. Харесва ми, че те са така написани, не са написани като едни добри светици баби и такъв добър дядо, а лошите млади. Ами на тези млади да им влезем в положението. А този човек, който се е влюбил в мебелите и ги мие с парцал – също трябва да му влезем в положението. Тук е правдата на пиесата. Това не им харесва и това е търсила Димитрина Гурова. А Жоржета Чакърова е блестяща актриса, великолепна. Какво е виновна, че ролята ѝ в сравнение с другите е по-схематична. Тя я усложни до максимум. Тя може да се направи и друга: марш, дотук си ми дошъл – което много често се случва в живота.

Благодаря на колегите и на режисьора за това, че ние имахме много интересна и приятна работа.

Ролята на Любомир Кабакчиев също е трудна, тя минава през толкова плана. На мен ми попада неговата игра.

Но ние имаме още да доработваме и тези неща ще се изгладят.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата проф. Гочо Гочев.

проф. ГОЧО ГОЧЕВ:

Гледал съм и в други театри тази пиеса. Но кой е въпросът, който не само мен вълнува? Той е свързан с едно наше задължение към политически последици. Лично за себе си не мога да си изясня каква е обективната истина в това равновесие между драматичното и комедийното, което за мене е едно качество. Последниците биха били други и някои спорове биха били излишни, макар че в началото е хубаво да се спори по една такава хубава пиеса. Това нас обогатява – членовете на Съвета: театроведи, актьори и режисьор, когато дойдем по-подготвени.

Вие ми помогнахте да открия това равновесие в представлението и това е хубаво. Но бих желал по-страшна да стане пиесата, още по-тъжна. Юлиан Вучков е прав, че има една опасност – не зная доколко е реална и каква е степента на тази реалност – да властвува повече комедийното. За мен тя е безкрайно тъжна пиеса. Къде отиват тези хора в това село след природата? Ще им изпаднат зъбите, а и зъболекар няма. Това е тъжна история и много условно го е казал авторът. Това всъщност е едно бягство от живота, бягство от средата, от този еснафски край, бягство от трагедия, от самота. Така го чувствавам аз и жалко, че аз с три не мога да избягам, по-добре е човек с една да избяга. Там има една реплика: "А кой ви измисли".

Най-талантливия и най-самокритичният актьор винаги е податлив на смеха на аудиторията и имам наблюдение върху нашия театър. Смятам, че повече успех имаше смехът, отколкото тъжното – говоря за аудиторията.

Каза се, че играта на актьорите е блестяща. Втората част ми се струва малко разточителна с тези монолози.

Правилно беше да се гледа и другият състав, да направим паралели на това заседание.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата проф. Тенев.

проф. ЛЮБОМИР ТЕНЕВ:

Тази пиеса ме учудва със своята литературна неравност. Има чудесно написани сцени, гоголевски сцени, бих ги нарекъл, същевременно има и едни такива преднамерени сцени, които ми напомнят безконфликтната драма, изкуствени, макар че са кратки, но се получават празнини, особено във втората част, които ме дразнят – нито тласкат действието напред, нито разкриват нещо повече в самите характери. Те биха могли да бъдат и подминати.

Пиесата е психологическа и мисля, че не трябва да се търси силно трагедийното. Комедията е достатъчно тъжна, дори бих казал на места отчаяна, за да има нужда от нещо съвършено друго. Мисля, че през смеха най-силно звучи трагиката. Това е усетила и режисурата. Мисля, че Димитрина Гурова не излиза от спомените за "Три сестри" – една изумителна пиеса по отношение на разчитане на отношенията. Когато гледам нейните постановки винаги ми идва наум тази мисъл на Лажоле: "Пиесата се поставя сама".

Безспорно е, че тя тук се е облегла на актьорите и е помогнала в анализа, тъй като тук има пълна изява на различните творчески актьорски талантливи индивидуалности.

Какво ме смущава извън тези неравностойни литературни пластове в пиесата?

Първо, възразявам чисто композиционно срещу целия този монолог. Защото има един принцип в театъра – не мога да наблюдавам психологическите гърчения на един човек, за когото не зная нищо. Вижте колко хитро е построил Чехов "Вишнева градина". Първият монолог на Лопатин е фактологически монолог – той раз-

казва за Раневска и за нейната съдба. Вторият монолог – на Раневска – когато ние зрителите знаем за нея, е психологически. Знаейки за нея аз мога да я наблюдавам. А тук изведнъж виждаме един човек, който се терзае нещо – нито знам кой е, нито зная какъв е. Авторът тук е проявил едно драматургическо недоглеждане, да не кажа по-силна дума от това, а актьорът се измъчва. Трудно ни ангажира вниманието едно такова нещо.

За мен пиесата започва със сцената с гълъбите и сцената с телефона като действие. Смятам, че този монолог трябва да се съкрати до минимум и да се изведе темата, която, според мен, малко липсва в пиесата. Колкото е силна психолого-аналитичната страна, детайлирана, в поведението на актьорите, в погледа на режисьора, толкова ми липсва поетичната и метафоричната страна. Цялата тази история, че всичко ни влече към миналото и изниква въпроса въобще за това минало и как сме живяли, как сме се похабили и имало ли е нещо, той иска да се върне и как след всичко, което сме направили в този живот, сме останали сами и самотни, или този поглед назад в това, което те влече и в което не искаш да повярваш, и където се свива една мечта с едно минало, което авторът е дал добре и смятам, че и актьорите го носят, просто като поетика на душата си го носят – това трябва да доведе до едни по-определени метафорични изяви. Целият декор е една метафора. Това, което той казва за вината на часовника е същата тема, макар че вече пречупена през съзнанието на един съвременник.

Мисля, че целият свят се връща към поетическия литературен театър и защитавам тази поетика, която е дадена в образа му – и с любовта към гълъбите, и със страданието, което не толкова психологично, колкото поетично. В това отношение възразявам срещу традициите на Народния театър, за които толкова се

възхищава Азарян. Повече поезия, повече поетика, повече метафора, повече крила – и когато върви трябва да се разбира, че птицата може да лети – това е театърът. И това го има в драматургията и в пиесата може да се извлече много по-определено. На места ми липсват поетическите паузи, липсват ми звуци, липсва ми живота върху покривите, кълвенето на гълъбите ми липсва, липсва ми това внимание на героя нататък. Защо да го няма? Какво губим от това? По природа чувствата на актьора са поетически чувства, те не са реални чувства, иначе няма да имаме изкуство, няма да плачем, когато Отело удушва Дездемона. Мисля, че тези неща са заложени в самата идея на произведението.

Имам чувството за неща, които не достигнаха до мен достатъчно ясно от образа на Ваня. В структурата на пиесата това е контрастен образ. Но в постановката има едни контрасти, които лично не мога да разбера – появяват се някакви напластявания. Защо се преминава внезапно към едни състояния, защо се минава внезапно към някакъв монолог? Тече едно действие и изведнъж един монолог, който не е оправдан. Ако авторът го е написал трябва да се потърси неговата вътрешна преливност, нещо отдалече да се подсказе. Трябва да кажа, че и бъдещото развитие на образа на Кабакчиев не го усещам. То трябва да се подсказе по някакъв начин, че този човек, който иска да се откаже от всичко и да отиде в селото, че той носи някакъв копнеж в душата си. Това е едно откритие на света, на човешката близост, на човешкото участие, на еднаквост на човешките съдби в тези жени, колкото и да са различни. Това е до голяма степен поетично прозрение у него. Във втората част той играе не толкова затормозено психологически, играе по-олекотено, но бих искал да играе още по-крилато, още по-вдъхновено. А това, че смешно идва вдъхновението – в основата

на всяко изкуство стои тази човешка наивност – защо ще бягаме от нея? Целият Ренесанс е една наивност. Тя трябва да се усети, защото не можем без нея.

Трябва да кажа, че това са великолепни актьорски постижения, говоря за трите възрастни актриси и за двамата млади актьори. По самата си природа те са други хора, друго време, друго поколение и не могат да бъдат същите. Но не могат да разберат ^{да разбера} защо у Хашъмов, който с такъв хъз се обръща към жените и монолога, изобличавайки ги, трябва да се играе с такава острога. Не е необходима такава острога, да се носи малко повече темата на неговото угнетение, че той е разочарован човек, който не е станал това, което е искал да стане, че той е разбит, че той всъщност малко завижда на тези чисти хора. Той носи тази тема, за да може да дойде оправдан монологът. Мисля, че Димитрина Гурова съзнателно търси острите контрасти, а не преливанията. Мен не ме убеждава, макар че това е една теза, една позиция в изкуството. Може пък на някои точно това да им харесва – това стряскане, този внезапен завой, който той прави. Монологът на Ваня за мен също не е оправдан. Дори и интерес не проявявам към нея, когато тя започва една изповед. Получава се впечатление на една накъсаност в пиесата.

Мисля, че както е зачената пиесата с нюанса психологическия и с неговото натрупване би трябвало нещата да се преливат, а не да бъдат контрастни. Защото контрастът е там, където е в драма.

Много интересно впечатление имам от оригиналността на линиите в отделните образи, които са дадени. Дори в един образ, който е най-банален, най-познат, тя си е намерила своя индивидуална линия. Маргарита Дупаринова е много добра особено в пър-

вата част. Но имам чувството, че малко претрупва – трябва малко в по-изчистена линия, защото понякога натрупва нещата в нюанси, в интонация и т. н.

Жоржета Чакърва мен ми прави впечатление и да не се забравя, че наистина образът е по-схематично написан, той не е в центъра на драмата за трите жени и този възрастен мъж. Тя го играе богато, може нещо да се иска, но не мога да кажа какво точно. Не всички контрасти у нея са мотивирани, но те не са мотивирани и в самата пиеса – при отношения с майката, с бащата, тези укори и т. н. Мисля, че една от големите заслуги на режисурата е това, че тя е избягнала в анализа, в актьорския образ тази скокообразност, която съществува.

Накрая искам да кажа за декора на Велянов, който е прекрасен и затова, че режисьорът е успял великолепно да го играе, да го включи в действието.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Владимир Каракашев.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ:

Според мен тази постановка е успех по две линии:

– първо, съвременната тема, за която всички говорим, че виждаме доста рядко художествено защитена на сцената на българския театър, е защитена на едно много сериозно художествено равнище. Необходима беше една такава пиеса в Наро̀ния театър, да се дискутират някои остри нравствени проблеми на нашето социалистическо общество;

– второ, с тази постановка театърът решава свои по-професионални "вътрешни" задачи – дава се възможност на това зряло и великолепно възрастно поколение да се изяви пълноценно.

Имам пред вид присъствието на нашите народни артисти в пиесата.

Тези актьори показват, че са съхранили хубавото в традициите на нашия Народен театър, тъй като нашият Народен театър има традиции, от които се отказваме и които не харесваме и както изкуството във всеки творчески колектив поражда много противоречиви тенденции;

– трето, Димитрина Гурова и в тази своя постановка в някои отношения на много по-висока степен, отколкото "Фантазиите на Фарятиев" разкрива някои от силните страни на своята режисура, преди всичко нейния анализъм – тя много тънко умее да моделира характерите и не само да ги анализира, но заедно с актьора да навлиза във вътрешния свят на образа. В програмата към "Чудаци" имаше една фраза: "Психологическият реализъм има чудодейната способност да се самовглъбява". Тук виждаме в изпълнението на Татяна Масалитинова, Маргарита Дупаринова и Любомир Кабакчиев издигнат на по-висока степен този метод на психологически реализъм, търсене на една по-голяма сложност, едно по-голяма многопластовост.

Прави са колегите, които направиха бележки по драматургията. Говорейки за драматургията обясняваме и някои от слабостите, които констатираме в постановката. Очевидно е, че образът на зетя е значително по-слаб, навява ни нещо видно и нещо чуто. Образът на Жоржета Чакърова е доста схематичен и познат като тип.

Преди две – три години четох пиесата и имах чувството, че тя не особено органически се съчетава с всичките пластове. В съзнанието на Галин стои могъщата сянка на Чехов. В други моменти на пиесата виждам използвани приомите на мелодрамата. На трето място модното напоследък трагикомично – рязката смяна на драматичните и дори на трагедийните планове в остри гротеск-

ни сцени. Но тези различни стилистически пластове не са особено органически съчетани навсякъде. Тук заслугата на режисурата е, че тя, като изключим някои сцени, да кажем в първата половина на втората част на пиесата, успява да се пребори с тази различно-посочност, дори ^{разно}устилност на драматургическия материал.

Не искам да се спирам на актьорските постижения – и Татяна Масалитинова, и Маргарита Дупаринова се разкриват в такава ярка светлина. Те показват, че и сега се намират в отлична форма. Мисля, че Кабакчиев е поел голям риск да играе тази роля, с която разкрива нови страни на своето дарование, разбира се с помощта на режисурата.

Присъединявам се към тази бележка на проф. Тенев за първия монолог. Не само че това не е по законите на драматургията които закони имат и обективен характер, но и затова, защото този монолог впоследствие това, което ни съобщава доста декларативно и белетристично в началото на пиесата, ние виждаме по-нататък разкрито в живота действие. Съвсем излишно е, много затормозва в началото на пиесата. Категоричен съм, че от този монолог трябва да остане само тази тема с гълъбите.

Мисля, че в последната трета на втората част на пиесата някои акценти се загубиха. В пиесата и в постановката ѝ има една носталгия, една тъга към загубените нравствени стойности. Общо взето пиесата показва бунта и победата на човешкия дух, необременен от условностите, от меркантилизма, от егоизма, от бездуховността, победата на здравето начало у човека. Иначе други тълкувания ще ни отведат към един русоизъм в ново издание – да бягаме назад към природата.

Мисля, че тази тема не е достатъчно отчетливо разкрита в постановката. Във втората част комедийните каскади са по-малки

и мисля, че във втората част трябва да се засили мечтата по тази красота, която е въвн от стените на този дом, целият отрупан със стари мебели, в който и часовникът е спрял, спирайки всъщност животът, радостта и щастието, човешината...

Жоржета Чакърва, която играе една неблагоприятна роля в драматургията, на някои моменти режисурата би могла да намери по-действени задачи пред актрисата – на моменти тя стои малко неутрално.

В монолога на Сява Хашъмов има по-сложни пластове и в него прозвучават някои драматически нотки, отблъсващи със своя груб практицизъм, егоизъм и ексцентризъм дори. Този монолог има по-сложни измерения и може би прозвучава темата на самотността, която владее другите герои, дори известна завист.

Пиесата представлява една много крехка материя и се предпазвам от по-конкретни бележки, тъй като премиерата е наскоро и има опасност да се пипа прекалено директно и грубо в тази крехка материя и да се нанесат вреди.

Смятам, че това е определен успех, много се радвам на зрялото поколение на Народния театър, което показва своята сила и свежест, а режисьорът още един път показва неизчерпаемите възможности на метода на психологическия реализъм, който някои хора доста лекомислено искат да сложат в архива на театралното изкуство.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Асен Шопов.

АСЕН ШОПОВ:

Считам, че впечатленията вървят в няколко посоки и аз от уважение и респект към резултата, който многоуважавания колектив е създал от тази пиеса, бих искал да тръгна по-напред със

сетивното си усещане, отколкото аналитичното. Струва ми се, че в името на справедливостта искам да се върна към това тотално усещане, което игнорира тези бележки и резерви, които човек проявява тук и там в хода на самоъ възприятие, по-скоро това, което остава у нас от представлението – то е емоционалното чувство от цялостния резултат на представлението, изградено от различни усещания. От срещата най-напред с артистите в този театър, реализирани в представлението – от това човек не може да извади момента на третирането, на режисьорското решение, на обработката на една сложна материя, на тази балансировка, на това изграждане на страшното, за което говори проф. Гочев, със смешното като средство да бъде то възприето, защото иначе имаш чувството, че не би могъл да го понесеш. Оттам се връщам при споровете, които се водят около пиесата. Можем да дадем правото на автора на всичките недостатъци като драматургично и литературно списване на една първа пиеса, когато тя съдържа в себе си истинност за живота. Тази пиеса е истинска за зрителя, за нас. Тя съдържа в себе си зрителската драма на съвременния човек, който не е обработван от времето, в което съществуваме. Мисля, че времето ни изправя пред една амортизация от много неща, които ни атакуват, равни на онова, което наричаме страхот нарушение на екологията, борба за опазване на средата, в която съществуваме, разбирана в най-широк смисъл във всички нейни аспекти. Мисля, че няма никаква опасност пиесата да бъде възприета като тенденция за връщане към Русо или русоизма. По-скоро е изградена на основата на страшния конфликт в перспектива, в онова, което ни заплашва, а не в сантиментално-драматични интонации, свързани с "ретротото" и в такъв мелодраматично сантиментален план.

Мисля, че когато се говори за страшно в пиесата, то

това най-страшно е в ролята на Жоржета Чакърва, която от гледна точка на драматургическия анализ на конфликта на произведението, тя търпи най-голямо налягане. Това е съзвездието от актьорски постижения, които представляват богатство на характери, на образи и на човешки драми, като даденост на един живот, вече е извървян и е изправен пред последния проблем в жизнения си път, младият човек търпи атаката на обстоятелствата и с недостатъчен драматургичен материал е изправен пред безкрайно сложната задача да изиграе онова, което последната реплика трябва само иронично да дефинира, а не да съобщи като драма, че "при мене всичко е наред". "При мен" това е "при нас всичко е наред".

Заради тази истина аз възприемам пиесата и то тотално ме изправя пред този знак и аз поздравявам Димитрина Гурова за хосягането към тази тема. И пак искам да останам с крайното радостно чувство за това, че можем да се върнем към надеждата, че можем да имаме такива съпротивления с онова, което е останало в съзнанието ни като Народен театър. Няма да коментирам традициите и какво значи точно Народен театър, какви са опасностите от гледна точка на др. Каракашев, разбирам кои хора какво искат да премахнат и да сложат, но виждам Народния театър такъв, какъвто съм го срещнал и съм се запознал с него през 1952 година, когато за първи път съм дошел в София. Това, което съм възприел от тази сцена, го виждам живо в целия ансамбъл, който реализира пиесата.

Очевидно има бележки и по хода на драматургията като не докрай издържани неща тук - там. Най-доброто все пак си остава за мене и съм съгласен с др. Гочев, че пиесата е страшна и трябва да бъде още по-страшна като драматично-проблемен момент и трябва през смеха да бъде възприета, защото иначе не би могла да бъде асимилирана спокойно и равнодушно едно такова усещане

за опасността, която съществува успоредно с нас.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Ванча Дойчева.

ВАНЧА ДОЙЧЕВА:

Искам да се поздравим с големия успех, откриваме Камерна сцена с едно великолепно представление, което ще привлече и ще разкрие големите възможности на нашата Камерна сцена. Хубаво е, че др. Гюрова отново е при нас, защото по категоричен начин доказва своите големи възможности при разкриване на човешкия характер, за разкриване на хуманизма. Ако има нещо, което малко не достига, това е поетичната страна, за която говори проф. Тенев. Напълно подкрепям и изказването на Юлиан Вучков.

Смятам, че постиженията са по линия на жените – огромни постижения и на четирите жени независимо от това дали ролите са благодарни или не: всяка е извлякла максималното от това, което може да се извлече от дадената роля.

При мъжете – в първата част образите стоят разляти, нужна е по-голяма съдържаност и искреност. Гледам образа отстранни, а това на Камерна сцена се чувствава. Ако е на голямата сцена това няма да се усеща така, но на Камерна сцена личи това отношение. Във втората част това се изчиства и двамата попадат във водите, в логиката на образа и вече нещата се наместиха по местата си.

Мисля, че най-голямата заслуга на режисурата това е балансът, хармонията между комичното, драматичното. Мисля, че ако натези в една или друга посока, било по отношение на страшното и драматичното, както се каза или по отношение на комичното, ще се развали този баланс и мисля, че прелестта на тази постановка е именно в тази хармония и този баланс.

Мисля, че с тези малки забележки можем да кажем, че това е изключителен успех на нашия театър.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Рачко Ябанджиев.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ:

Като слушах изказванията на членовете на Художествения съвет се присъединявам към това, че имаме една голяма постановка. Познавах пиесата бегло и като я гледах тази вечер не очаквах, че ще има такъв резултат. И там, където се смях, се смях със сълзи и през сълзи – винаги с една болка, с една мъка към съдбата на тези хора. И когато излязоха накрая да се поклонят, бях горд да видя шест души блестящи актьори, с един чудесен режисьор. Това е една гордост за Народния театър. Мисля, че в друг театър тази пиеса не би могла да има такъв успех. Пожелавам им "На добър час!"

З А К Р И В А Н Е

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Много съм улеснен в изказването си първо от представлението, което гледахме и второ, от много компетентните изказвания, които се направиха.

Смятам, че др. Димитрина Гюрова ще отсее това, което е необходимо, от бележите и изказванията, които се направиха тук.

Смятам, че може да се възприеме бележката за началото, за монолога, която направи проф. Тенев. Аз също имах чувството за едно начално буксуване на представлението, за разлика от понататъшния ход.

Смятам също така, че трябва да се има пред вид бележ-

ката за този баланс между комичното и страшното в представлението.

Искам да изразя своето удовлетворение, че този сезон на Народния театър започва с едно великолепно представление, великолепно реализирано режисьорски и актьорски.

Не съм съгласен с проф. Тенев, че това е едно представление ^{извън състава} на Народния театър. За мен това е представление в Народния театър. Има много неща, за които могат да се предявят претенции. Смятам, че това може да се приеме като едно негово изключително качество. Заслугата е и на режисьора, и на този актьорски състав, който наистина показва блестяща игра.

Още веднъж изразявам своето удовлетворение и благодарност на режисьора и актьорите. Пожелавам им "На добър час!"

Закривам заседанието на Художествения съвет!

